

050504- “Ekologiya”

Fənlərin sayı	Fənnin adı	AKT S
Ümumi fənlər		
1.	<p>Azərbaycan tarixi</p> <p>Bu fənnin tədrisi zamanı Azərbaycan tarixinə dair bilikləri ümumiləşdirərək tarixi məkan, tarixi zaman, dövlət, şəxsiyyət, iqtisadiyyat və mədəniyyət məzmun xətləri üzrə qruplaşdırıb gənc nəsə çatdırmaq, tələbə-gənclərə Vətənimizin tarixi keçmiş haqqında dərin biliklər vermək, onlarda tarixi təfəkkürü formalaşdırmaq, cəmiyyətdə baş verən hadisələri obyektiv qiymətləndirmək bacarığı aşılamaq, dövlətçilik məfkurəsinin, keçmişə hörmət, gələcəyə inam hissələrinin formalaşması, gənclərdə vətənpərvərlik ruhunun tərbiyə edilməsi kimi bilik və bacarıqların aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir</p>	5
2	<p>Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə Azərbaycan dilində təqdimat etmək, nətiqlik, akademik və işgüzar yazı bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	4
3	<p>Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə İxtisası üzrə xarici dillərdən birində təqdimat etmək, nətiqlik, akademik və işgüzar yazı, şifahi və yazılı bacarıqların aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	15
<p>Seçmə fənlər (Seçmə fənlər ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilir. İxtisasın spesifikasiyasından asılı olaraq seçmə fənlərə əlavə oluna bilər)</p>		
<p>Fəlsəfə</p> <p>Bu fənn fəlsəfənin yaranması və inkişafının əsas mərhələləri, varlıq haqqında fəlsəfi təlim, materiya anlayışı. Müasir elm materiyanın quruluşu haqqında, hərəkət. Məkan və zaman, dialektikanın əsas qanunları və kateqoriyaları, fəlsəfədə şüur problemi, insanın fəlsəfi anlamı, təbiət və cəmiyyət, idrak və onun strukturu, elmi idrak və onun metodları, yaradıcılıq və intuisiya, elmin etikası, sosial idrakın spesifikasiyi. Cəmiyyət özüinkişaf edən sistemdir, ictimai həyatın əsas sferaları. İqtisadi həyatın fəlsəfi səpkisi, cəmiyyətin sosial sferası, siyasi həyatın fəlsəfi təhlili, cəmiyyətin mənəvi həyatı, tarixi prosesin subyektləri və hərəkətverici qüvvələri, mədəniyyət və sivilizasiya, şəxsiyyət və sosial dəyərlər təhlil və tədqiq edilir.</p>		

4.1

Sosiologiya

Bu fənn sosial hadisələri və prosesləri bütöv sosial sistem olan cəmiyyət kontekstində nəzərdən keçirir, sosiologiyanın strukturunu, predmetini, metodologiyasını, metodlarının xüsusiyyətlərini, müasir sosioloji biliyin nəzəri səviyyələrini, eləcə də xüsusi sosioloji konsepsiyaların rəngarəngliyini təhlil və tədqiq edir. Bu sahədə elmi axtarırların mümkün perspektivlərini öyrənir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və hüququn əsasları

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Azərbaycan dövlətinin konstitusiyası statusu, Azərbaycan Respublikası vətəndaşlığı, insan və vətəndaş hüquqları, azadlıqları və vəzifələri, dövlət hakimiyyəti, Konstitusiya əsasında hakimiyyətin bölünməsi, qanunvericilik hakimiyyəti, icra hakimiyyəti və onun orqanları, məhkəmə hakimiyyəti, onun quruluşu və sistemi, əmək hüququnun əsasları, mülki hüququn əsasları, ailə hüququnun əsasları, cinayət hüququnun əsasları.

Məntiq

Məntiq fənni insana imkanları obyektiv qiymətləndirməyə, tez və düzgün qərar verməyə, fikirləri aydın şəkildə ifadə etməyə, həmsöhbəti düzgün arqumentlərdən istifadə edərək inandırmağa, qeyri-müəyyən vəziyyətlərdən uzaq olmağa kömək edir. Bu fənn məntiqi düşünmə qabiliyyətini qiymətləndirir, məntiqi qanunauyğunluqları qavramaq və tətbiq etmək bacarığını ölçür və müxtəlif sahələrdə məlumat fondunun nə qədər zəngin olduğunu öyrənməyə imkan verir.

Etika və estetika

Bu fəndə etik fikir, onun təkamülünün əsas mərhələləri: Qədim Hindistan və Çində etik fikir, antik dövrdə etik fikir, orta əsrlər və yeni etik fikir. Azərbaycanda etik fikir, islam etikas, əxlaqın mahiyyəti və əsas funksiyaları, əxlaq və ictimai şüurun digər formaları, əxlaqi şüur və fəaliyyət, etikanın əsas kateqoriyaları: xeyir və şər, borc və vicdan, şərəf və ləyaqət, xoşbəxtlik və həyatın mənası, tətbiqi etika və peşə etikas haqqında məlumat verilir.

Multikulturalizmə giriş

Multikulturalizm fənninin mahiyyəti və əhəmiyyəti, Azərbaycanda yaşayan müxtəlif azsaylı xalqların adət-ənənələri, multikulturalizmin sosial-iqtisadi inkişafa təsirləri, multikulturalizmin xarici siyasətə təsirləri, Multikulturalizmi Azərbaycan Respublikasının Dövlət siyasəti olaraq təhlil etmək, Azərbaycan multikulturalizmi ilə dünya multikulturalizm nümunələrini müqayisəli təhlili.

<p>4.2</p>	<p>Ekologiyada informasiya texnologiyalarının tətbiqi</p> <p>“Ekologiyada informasiya texnologiyalarının tətbiqi” fənninin məqsədi İKT, onun tətbiq sahələri, ekologiya sahəsində İKT-nin tətbiqi haqqında dünyagörüşünün, müvafiq bilik və bacarığın formalaşdırılmasıdır.Əldə ediləcək nəticələr: İnformasiya texnologiyaları, onların tətbiq sahələri, ekologiya sahəsində tətbiqi haqqında təsəvvürlərin formalaşdırılması; Kompüterin əsas və periferiya qurğuları, onların təyinatı haqqında təsəvvürlərin formalaşdırılması; Kompüterlərin proqram təminatı haqqında təsəvvürlərin formalaşdırılması; Windows əməliyyat sistemi haqqında təsəvvürlərin və ondan istifadə etmək bacarığının formalaşdırılması; MS Word haqqında təsəvvürlərin və ondan istifadə bacarığının formalaşdırılması; Power Point elektron təqdimat proqramı haqqında təsəvvürlərin və ondan istifadə bacarığının formalaşdırılması; MS Excel elektron cədvəli haqqında təsəvvürlərin və ondan istifadə bacarığının formalaşdırılması; Kompüter şəbəkələri haqqında təsəvvürlərin və ondan istifadə bacarığının formalaşdırılması; Tədris və ekologiya sahələri üzrə daha çox istifadə edilən informasiya texnologiyalarından istifadə etmək bacarığının formalaşdırılması.</p>	<p>3</p>
------------	---	----------

İnformasiyanın idarə edilməsi və məlumatlar bazasının yaradılması

Bütün avtomatlaşdırılmış idarəetmə və informasiya axtarış sistemləri müəyyən informasiya bazası əsasında fəaliyyət göstərir və onun effektiv fəaliyyəti ilk növbədə verilənlər bazasının strukturunun optimal təşkilindən və onun şəbəkədə rəşional yerləşməsindən asılıdır.

Verilənlər bazası müəyyən əlamətlərinə görə qarşılıqlı əlaqələndirilmiş, eyni prinsiplərlə və vasitələrlə təsvir olunan, saxlanılan və idarə olunan struktur formasında məlumatlar toplusudur. Başqa sözlə strukturu konkret sxemə uyğun gələn verilənlər yığımına verilənlər bazası deyilir. Bu, verilənlər bazasının verilənlər modeli baxımından tərifdir.

Verilənlərin bu şəkildə cəmləşməsi aşağıdakı xüsusiyyətlərə malikdir:

- İnformasiyanın kifayət qədər böyük həcmi;
- Verilənlərin maksimal yığcam saxlanması imkanı;
- Verilənlər bazasından müəyyən predmet sahəsi üçün müxtəlif informasiyanın əldə olunması imkanı;
- Bazadan götürülən informasiyanın istifadəci üçün əlverişli növə və formaya malik olması;
- Verilənlərin yüksək sürətlə əldə olunması;
- İnformasiyanın etibarlı qorunması və ayrı-ayrı istifadəçilərin verilənləri icazəli əldə etməsi imkanı;
- İstifadəçilər tərəfindən verilənlərin seçilməsi üçün sorğuların, formaların və hesabatların təşkil edilməsinin rahatlığı və sadəliyi.

Verilənlər bazasının yaradılması, qorunması və istifadəçilərin verilənləri əldə etməsi imkanı xüsusi proqram vasitəsi - verilənlər bazasının idarə edilməsi sistemlərinin (VBİS) köməyi ilə həyata keçirilir.

Sahibkarlığın əsasları və biznesə giriş

Sahibkarlıq mühiti və rəqabəti, kiçik və orta sahibkarlıq, sahibkarlıq fəaliyyətində vergi qoyma, qiymət siyasəti, menecment və marketinq sistemi. Biznesin təşkilatı-hüquqi formaları. GZİT təhlil, sahibkarlığın xarici və daxili mühiti. Kommersiya, maliyyə, məsləhət, istehsal sahibkarlığı. Uçot, yenidən bölüşdürmə, stimullaşdırıcı, balanslaşdırıcı və istehsalın yerləşdirilməsi.

	<p>Politologiya</p> <p>Politologiya siyasət haqqında elmdir. Siyasi fikrin inkişafının əsas mərhələləri. Azərbaycanın siyasi fikrinin inkişaf mərhələləri. Siyasət cəmiyyətin tənzimləyici, təşkilədiçi və nəzarətedici funksiyasıdır. Siyasi hakimiyyət və onun daşıyıcıları. Siyasi elita. Siyasi sistem nəzəriyyəsi. Siyasi rejimlər. Siyasi partiyalar və partiya sistemləri. Demokrasiya: əsas təsisatlar. Parlament başlıca demokratik təsisatdır. Seçki sistemləri. Dövlət başlıca siyasi təsisatdır. Siyasi şüur və siyasi ideologiya. Siyasi mədəniyyət. Vətəndaş cəmiyyəti. Dünya siyasəti nəzəriyyəsi və beynəlxalq siyasi münasibətlər. Modernləşdirmə konsepsiyası siyasi inkişafın nəzəri modeli kimi. Siyasi texnologiyalar. Siyasi tədqiqatlar və siyasi təhlil. Siyasi qərarların qəbulu. Beynəlxalq münasibətlərin politologiyası. Beynəlxalq siyasətin qlobal problemləri. Dövlətin xarici siyasət fəaliyyəti.</p>	
Cəmi:		30
İxtisas fənləri		
5	<p>Kimya</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə kimyəvi maddələrin tərkibi, quruluşu və xassələrini, kimyəvi çevrilmələrə müxtəlif amillərin təsirini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	6
6	<p>Biologiya</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə biologiyanın digər elmlərlə əlaqəsini, canlı orqanizmlərin hüceyrə quruluşu və onlarda baş verən fiziki-kimyəvi prosesləri dərk etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	6
7	<p>Ali riyaziyyat</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə ekoloji tədqiqatlar nəticəsində alınmış nəticələrin riyazi hesablamasını, tədqiqat nəticələrinin statistik işlənilməsini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	7
8	<p>Biosfer və onun mühafizəsi</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə canlı, biogen və biokos maddələri, canlı orqanizmlərin biosferin komponentləri ilə qarşılıqlı əlaqəsini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	6
9	<p>Fizika</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə fiziki cisimlərin daxilində və ya onların iştirakı ilə baş verən hadisələri fiziki nöqtəyi nəzərdən müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	4

10	<p>Yer elmlərinin əsasları</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə Yer in əmələgəlməsi, tərkibi, quruluşu, hərəkətləri, onun inkişaf tarixi, faydalı qazıntıların mənşəyi, onların yerləşməsi qanunauyğunluqlarını müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	6
11	<p>Ümumi ekologiya</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə canlı sistemin orqanizm səviyyəsində təşkilinin əhəmiyyətini, canlı və cansız təbiətin qarşılıqlı əlaqələrinin mürəkkəbliyini, insanın ekoloji sistemlərdə və bütöv biosferdə yerinin dərk edilməsinin aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	5
12	<p>Coğrafi ekologiya</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə ekosistemlərin funksiyasını, dinamikliyini, geokimyəvi, geofiziki xassələrini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	4
13	<p>Heyvan ekologiyası</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə müxtəlif şəraitlərə uyğunlaşmalarından asılı olaraq orqanizmlərin morfoloji, fizioloji, etoloji və s. xüsusiyyətlərini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	5
14	<p>Torpaqşünaslıq</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə torpağın əsas xassəsi olan münbitliyinin formalaşmasını və inkişafını müəyyən edən ətraf mühitlə qarşılıqlı əlaqəsini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	4
15	<p>Ekoloji tədqiqat metodları</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə klassik metodlar, instrumental metodlar, analiz üçün istifadə edilən cihazlar, kimyəvi analizin əhəmiyyəti və istifadə sahələrini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	5
16	<p>Landşaftşünaslıq və landşaftın ekologiyası</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə landşaftların tiplərini, dinamikasını və təkamül mərhələsinin qanunauyğunluqlarını müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	5
17	<p>İnsan ekologiyası və dayanıqlı inkişaf</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə insan və ətraf mühit qarşılıqlı münasibətlərinin əsas ekoloji məsələləri, təbiət və cəmiyyətin davamlı inkişafının imkan və perspektivləri, davamlı inkişafa keçidin əsas problemlərini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	5

18	Hava və suyun keyfiyyəti, çirklənməsi və mühafizəsi Bu fənn çərçivəsində tələbələrə atmosferdə gedən kimyəvi reaksiyaları, təbii suların qaz tərkibi, təbii sularda aerob və anaerob proseslər, içməli su problemini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	6
19	Ekologiya hüququ Bu fənn çərçivəsində tələbələrə ətraf mühitin mühafizəsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanun normalarını, ətraf mühitin mühafizəsinin hüquqi və qeyri-hüquqi formalarını müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	4
20	Ekoloji kartoqrafiya və coğrafi informasiya sistemləri Bu fənn çərçivəsində tələbələrə ətraf mühitin kompleks öyrənilməsində coğrafi informasiya sisteminin imkanlarını müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	8
21	Sənaye ekologiyası Bu fənn çərçivəsində tələbələrə təbiətdən rasional istifadənin və ətraf mühitin mühafizəsinin əsas üsullarını, tullantısız və resursqoruyucu istehsalatın təşkilinin prinsiplərini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	4
22	Ekoloji kimya Bu fənn çərçivəsində tələbələrə çirkləndiricilərin əsas qruplarını, onların miqrasiyasını, transformasiyasını və ekosistemlərdə toplanmasını, müxtəlif təbii çirkləndiricilərin orqanizmlərə, biosenoza və insan orqanizminə təsirinin xüsusiyyətlərini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	6
23	Meşəçilik Bu fənn çərçivəsində tələbələrə meşə ekosistemlərinin ekoloj mühitin formalaşmasında yerini, meşəqırma üsullarının elmi əsaslarını müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	6
24	Ekoloji monitorinq Bu fənn çərçivəsində tələbələrə təbiətdə bitkilərin və heyvanların biomüxtəlifliyinin monitorinqinin xüsusiyyətlərini, ekoanalitik nəzarətin üsul və metodlarını müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	5
25	Biomüxtəlifliyin qorunması Bu fənn çərçivəsində tələbələrə bioloji müxtəlifliyin funksiyalarını və dəyərliliyini, biomüxtəlifliyin səviyyələrini, biomüxtəlifliyin qiymətləndirilməsi və mühafizəsinin müasir istiqamətlərini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	6

26	<p>Təbii resursların dayanıqlı idarə edilməsi</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə təbii resurslardan səmərəli istifadənin və onun mühafizəsinin əsasını, təbii resurslardan istifadənin ekoloji-hüquqirejimini müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	4
27	<p>Mülki müdafiə</p> <p>Bu fənn çərçivəsində mülki müdafiənin əsasları, qüvvə və vasitələri, fəvqəladə hallar və onların xarakteristikaları, fəvqəladə hallarda əhalinin mühafizəsi, əhalinin mülki müdafiə üzrə maarifləndirilməsi, fəvqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması yolları haqqında məlumat verilməli, fərdi və kollektiv mühafizə vasitələrindən istifadə etmək, fəvqəladə hallarda sənaye obyektlərinin işinin dayanıqlılığının əsasları və qiymətləndirilməsinə dair məlumat verilməlidir</p>	3
Cəmi:		120

Ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər		
28	<p>Azərbaycan coğrafiyası</p> <p>Kursun başlıca məqsədi tələbələrin Azərbaycanın iqtisadi-sosial şəraiti haqqında mütəxəssis səviyyəsində dərin biliklərə sahib olmasına nail olmaqdır. Bu məqsədlə Azərbaycanın təbii şəraiti və təbii ehtiyatlarının iqtisadi inkişafa təsiri, Azərbaycanın əhalisi, onun miqrasiyası, sosial və milli tərkibi, təsərrüfatın və iqtisadi sistemin ayrı-ayrı sahələri haqqında biliklərin tələbələrə öyrədilməsi nəzərdə tutulur.</p> <p>Texnogen sistemlər</p> <p>Bu fənnin məqsədi, tələbələrin yaratdığı əsas təhlükələr haqqında anlayışını formalaşdırmaq, texnogen sistemlərin sağlamlığa, insan həyatına, maddi sferayla bağlı nəticələrini aşılamaq, qəzaların nəticələri (zərər vermə) potensialının azaldılması, müasir sənaye obyektləri və fəvqəladə hallarda tədbirlərə rəasional hazırlıq, texnogen və ekoloji riskin kəmiyyət qiymətləndirilməsi, bütövlükdə təhlil üsullarını öyrətmək aiddir. Əldə edilmiş bilikləri peşəkar problemlərin həllində tətbiq etməyi öyrətmək.</p>	3

29	<p>Ekoloji təhlil Fənnin öyrənilməsində məqsəd – ekosistem və biosferin fəaliyyətinin əsas qanunauyğunluğu haqqında təsəvvür yaratmaq, ətraf mühitin vəziyyətini və təbiətin resuslarından istifadəni düzgün qiymətləndirmək, ətraf mühitin çirklənmədən mühafizəsinin strategiyasının əsas prinsiplərini müəyyənləşdirmək, ətraf mühitin vəziyyətinə nəzarət metodları haqqında və vətəndaşların ekoloji pozuntular müqabilində məsuliyyəti barədə təsəvvür yaratmaqdan ibarətdir. Həmçinin bu fənnin tədrisində digər mühüm məqsəd tələbələr tərəfindən konkret təbiəti mühfizə tədbirlərinin işlənilməsində təcrübə üsulların mənimsənilməsi və ətraf mühitə texnogen obyektlərin təsirinin qiymətləndirilməsidir.</p>	4
30	<p>Davamlı inkişaf Davamlı inkişaf, eyni zamanda ahəngdar inkişaf, ehtiyatların, investisiya istiqamətlərinin, elmi və texnoloji inkişafın istiqamətinin, şəxsi inkişafın və institusional dəyişikliklərin bir-biri ilə əlaqələndirildiyi, cari və gələcəyi gücləndirdiyi iqtisadi və sosial dəyişiklik prosesidir. .Bir çox cəhətdən bu, insanların həyat keyfiyyətinin təmin etmək qaydalarını öyrədir.</p> <p>Demoqrafiya və ekologiya Fənnin tədrisində məqsəd – tələbələri mühit faktorlarının insan coğrafiyasına təsirinin ümumi qanunauyğunluqlarını və həmçinin insanlara kompleks təsirini müəyyənləşdirməkdən ibarətdir. Həmçinin əhali nəzəriyyəsini, əhali siyasətini işləyib hazırlamaq əsas məqsəd və vəzifələrdən hesab olunur. Ölkə, şəhər, vilayət, region və bütünlüklə Yer kürəsi əhalisinin dəyişməsi perspektivini öyrənir və buna uyğun olaraq məskunlaşmanı öyrənir.</p> <p>Geologiya Geologiya süxurları olan Yer və digər astronomik obyektlərlə əlaqəli təbiət elminin bir sahəsidir olub, onların zamanla dəyişdiyi prosesləri öyrənir. Geologiya Yer in səthindəki və altındakı quruluşunu və bu quruluşu formalaşdıran prosesləri təsvir edir. Geoloqlar süxurların əmələ gəlmə tarixini öyrənmək üçün onların mineraloji tərkibini öyrənirlər. Geologiya müəyyən bir yerdə tapılan süxurların nisbi yaşlarını müəyyən edir; geokimya (geologiyanın bir sahəsi) onların mütləq yaşlarını müəyyən edir .</p>	3
31	<p>. Analitik kimya Bu fənn maddələrin tərkibinin tədqiqat metodları haqqında elm olduğundan tələbələr analiz metodları işləyib hazırlamağı, onların praktiki həyata keçirilməsini müəyyənləşdirməklə yanaşı bu metodların nəzəri əsaslarını yaratmağı öyrənməlidirlər.</p> <p>Aqrokimyayın əsasları Aqrokimya bitkilərin və heyvandarlığın istehsalı, mühafizəsi və istifadəsi ilə bağlı kimyəvi tərkiblər və dəyişikliklər haqqında elmdir. Aqrokimyayın məqsədi insanların özləri üçün qida və lif əldə etməsi, heyvanları üçün yem əldə etməsi proseslərini idarə etmək və anlamaqdır; bu, insanlar və onların heyvanları üçün qida və lif əldə etdiyi bütün həyat proseslərini və məhsuldarlığı artırmaq, keyfiyyəti yaxşılaşdırmaq və xərcləri azaltmaq üçün bu proseslərə nəzarəti əhatə edir</p>	4

32	<p>İşgüzar ingilis dili</p> <p>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə İxtisası üzrə xarici dillərdən birində təqdimat etmək, natiqlik, akademik və işgüzar yazı, şifahi və yazılı bacarıqların aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p>	3
33	<p>Ekologiya və həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi</p> <p>Fənnin öyrənilməsində məqsəd tələbələrə ətraf mühitin mühafizəsi ,işçilərin daim sağlamlığını qorumaq, icra ediləsi işlərin təhlükəsizliyi üçün şərait yaratmaqdır, sülh və müharibə dövrlərindəki fəvqəladə hallarda fəaliyyət göstərmək və orta ixtisas məktəblərində aldıkları ixtisasa müvafiq olaraq, obyektlərin sabit işinin təmin edilməsi üsullarını öyrətməkdir. Əhali, onun əmlakı və təbii mühit üçün mövcud olan təhlükəni, qorxulu halların növlərini və xüsusiyyətlərini dəqiq müəyyən etməkdir. Tibbi biliklərin əsaslarına yiyələnmək və fəvqəladə hallarda əməli olaraq tibbi yardım göstərməyi bacarmaqdır.</p> <p>Ekoloji fəaliyyətin idarə olunması</p> <p>Ətraf mühitin idarə edilməsi müəssisələrin ekoloji və iqtisadi maraqlarının elmi əsaslarla kombinasiyası əsasında ətraf mühitin hərtərəfli mühafizəsinin təmin edilməsini izah edir. Fənnin əsası təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə və təbiətə icazə verilən normativ yüklərə riayət edilməsidir. Ətraf mühitin idarə edilməsi dövlətin təbii sərvətlərdən səmərəli istifadənin və təkrar istehsalının, ətraf mühitin mühafizəsinin təşkili, habelə ekoloji və iqtisadi münasibətlərdə qanunun aliliyinin təmin edilməsini öyrədir.</p> <p>Hidrologiya</p> <p>Hidrologiya- Yerdə və digər planetlərdə suyun hərəkəti, paylanması və idarə edilməsinin, o cümlədən su dövrünün elmi tədqiqidir. Hidrologiya yerüstü suların hidrologiyasına, yeraltı suların hidrologiyasına (hidrogeologiya) və dəniz hidrologiyasına bölünür. Hidrologiya sahələrinə hidrometeorologiya , yerüstü hidrologiya , hidrogeologiya , drenaj hövzəsinin idarə edilməsi və suyun keyfiyyəti daxildir. Okeanoqrafiya və meteorologiya daxil edilmir, çünki su bu sahələr daxilində bir çox vacib aspektlərdən yalnız biridir. Hidroloji tədqiqat ətraf mühit mühəndisliyi, siyasət və planlaşdırma haqqında məlumat verir.</p>	4
	<p>Sosial ekologiya</p> <p>Sosial ekologiyanın öyrənilməsi insan cəmiyyəti və mühit arasındakı spesifik əlaqələrin, mühitin təsiri altında təbiət və cəmiyyət amillərinin insana təsiri və ya insanın mühitə təsiri kimi başa düşülür. Sosial ekologiya fənninin öyrənilməsi müasir cəmiyyətlər, onlara ümumi təsirlər, insana - ailə, qonşu və müxtəlif münasibətlər vasitəsilə təsirlərini tələbələrə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Bütün bunlar tələbələrin müasir elmi biliklərə qlobal səviyyədə inteqrasiya etmək prosesinə müvafiq zəmin yaradır. Həmçinin tələbələr insanın təbii ekosistemlərə təsirlərini öyrənirlər və onların neqativ fəsadlarını aşkar etməyi və qarşısının alınmasını yollarını öyrənirlərdir</p>	7

34	<p>Biosferin ekoloji xüsusiyyətləri</p> <p>Son on illiklərdə ətraf mühitdə antropogen dəyişikliklərin sürətlə artması nəticəsində ətraf mühit, obyektə nəhəng superekosistem olan biosferin qlobal ekologiya məsələlərinə diqqət xeyli artıb. İN biosfer haqqında doktrina yaradan V. İ. Vernadskinin əsərlərində belə inkişafı əsasən müəyyən edilən vahid sistem canlı orqanizmlərin fəaliyyəti görünür və Vernadski insanın yaranması ilə biosfer tədricən yeni bir vəziyyətə keçir, insan fəaliyyəti ilə transformasiya olunur fikrini qeyd etmişdir. Biosferin quruluşu- canlı maddənin xüsusiyyətləri və funksiyaları içərisində insanın fəaliyyətlərindən yaratdığı əsas qlobal problemlər çərçivəsində baxılan məsələlərin əsas spektridir.</p>	
	<p>Qafqaz regionunun ekoloji problemləri</p> <p>Qafqaz regionunda ekoloji problemlər Asiya və Avropanın ən aparıcı ərazilərindən biridir. Regionda baş verən bütün ekoloji, coğrafi, geosiyasi proseslərin təhlili və monitorinqinin aparılması, baş verən münaqişələr və onların nəticələrinin araşdırılması və gələcəkdə baş verəcək proseslərin müəyyənləşdirilməsinin təhlili ərzində tələbələrə çatdırılmalıdır. Cəmiyyətin inkişaf tarixində təbii şəraitin yeri maddi-mədəni aləmin formalaşmasında coğrafi, bioloji, geokimyəvi, yəni proseslərin yeri. Tələbələr ölkələrin və regionların inkişafı mərhələlərində ekoloji təfəkkürlərə yiyələnmələrinin xüsusiyyətləri. Ətraf mühitdə və cəmiyyətdə ekoloji proseslərin inkişafının qanunauyğunluqlarının öyrənilməsi vacib amillərdəndir</p>	
35	<p>Ekoloji standartlaşma, audit və sertifikatlaşdırma</p> <p>Fənnin əsas məqsədi təbiətdən istifadənin maddi-texniki, iqtisadi və ekoloji əsasları, Azərbaycan Respublikasının ekoloji siyasəti, onun prioritet istiqamətləri və prinsipləri, ekoloji auditin vəzifəsi, təbiətdən istifadənin idarə edilməsi. Ekoloji auditin təşkili, ekoloji auditin normaları, ekoloji auditin əsas məqsədi, ekoloji audit prosedurları, ekoloji auditin üstünlükləri, ekoloji standartlaşma. Beynəlxalq ekoloji standartlar sistemi əsasən IIACCP, ISO, SA və OI IS AS sistemləri, Ekoloji sığorta haqqında fundamental biliklərin tələbələrə çatdırılmasından ibarətdir. Eyni zamanda fənnin öyrənilməsində əsas məqsədlərdən biri də Azərbaycanın bərpa olunan enerji ehtiyatı və onun səmərəliliyi, «Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə Dövlət Proqramı» və digər məlumatların öyrənilməsidir.</p>	4

	<p>Ekonometrikanın əsasları</p> <p>Ekonometrika statistik və digər riyazi üsul və modellərdən istifadə etməklə kəmiyyət və keyfiyyətin iqtisadi əlaqələrini öyrənən elmdir. Ekonometriya fənninin müasir tərfi İqtisadi Nəzəriyyənin Ekonometrik Cəmiyyətin nizamnaməsində inkişafı üçün statistika və riyaziyyatdan istifadəni əsas məqsədlər kimi işlənilib hazırlanmışdır . Nəzəri ekonometrika təxminlərin və sınaqların statistik xassələri ilə, tətbiqi ekonometrika isə iqtisadi nəzəriyyələri qiymətləndirmək üçün ekonometrik metodların tətbiqi ilə məşğul olur. Ekonometrika iqtisadi ölçmələr üçün alətlər, həmçinin mikro və makroiqtisadi modellərin parametrlərinin qiymətləndirilməsi üçün metodologiya təqdim edir. Bundan əlavə, ekonometrika həm bütövlükdə iqtisadiyyatın miqyasında, həm də ayrı-ayrı müəssisələr səviyyəsində iqtisadi prosesləri proqnozlaşdırmaq üçün fəal şəkildə istifadə olunur . Eyni zamanda, ekonometrika makro və mikroiqtisadiyyatla yanaşı iqtisadi nəzəriyyənin bir hissəsidir.</p>	
36	<p>Məişət ekologiyası</p> <p>Fənnin öyrənilməsində məqsəd – Məişət ekologiyası ekoloji mədəniyyət, ekoloji cəhətdən təmiz mühitin yaradılması yollarını arayıb-tapmaq və bu sahəni inkişaf etdirmək . O, bir mərhələdir və ekoloji istiqamətdə görüləcək tədbirlərin, müəyyən işlərin nəzəri və praktiki toplusudur. Məişətimizi atılmış əşyalarsız, zibilsiz təsəvvür etmək olmaz, hər bir yaşayış nöqtəsində, insan fəaliyyəti olan yerdə ekoloji problem mövcuddur və hər zaman bu problem məişət tullantıları ilə başlayır. Ona görə ekologiyanın qorunması və ekoloji mədəniyyətin formalaşması baxımından ən ümdə məsələlərdən biridir.</p> <p>Geoekologiya</p> <p>Geoekologiya - elmi yerin daxilində və xaricində baş verən proseslərlə canlı aləm arasında mövcud olan əlaqəni, canlı aləmin yaşaması üçün əlverişli şəraitin (mühitin) yaradılması nöqtəyi nəzərindən öyrənir. Geoekologiya fənni geologiya və ekologiya fənnlərinin sərhədində yaranmaqdadır. Geoekologiya canlı aləmin yaşadığı şərait, onlar arasında qarşılıqlı münasibət, bu şəraitin geoloji mühitdə baş verən dəyişikliklərlə əlaqədar dəyişməsi, canlı varlığın təsiri ilə geoloji mühitin dəyişməsi, yəni canlı varlıqla geoloji mühit arasında qarşılıqlı münasibət haqqında elmdir.</p>	4
37	<p>Tətbiqi ekologiya</p> <p>Fənnin tədrisində məqsəd təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə edilməsi və ətraf mühitin qorunması zamanı ekologiyanın qanun və prinsiplərinin birbaşa tətbiqi ilə bağlılığını tələbələrə göstərməkdir. “Tətbiqi ekologiya” kursu tələbələri nəzəri və praktiki cəhətdən hazırlamaqla onları, bu tədris kursunun məzmunu ilə tanış etmək, təbiətin kompleks şəkildə öyrənilməsi, həyati proseslərə ekoloji amillərin təsiri ilə yaranan fəsadları aradan qaldırmağa elmi cəhətdən kömək etməkdir. Seminar məşğələləri müəssisələr zamanı yaranmış nəzəri biliklərin praktiki məsələlərin tətbiqinə həsr olunur və bu zaman ekoloji problemlərin yaranma səbəbləri araşdırılır.</p>	3

	<p>Ekoloji ekspertiza, sığorta və lisenziyalaşdırma</p> <p>Bu fənnin məqsədi iqtisadi fəaliyyətin ətraf mühitə mümkün mənfi təsirinin ekoloji ekspertizası və onların əlaqəli nəticələrini aşkar etmək, qarşısını almaq və proqnozlaşdırmaq, eyni zamanda ətraf mühitin keyfiyyət standartlarına və ekoloji tələblərə uyğunluğunu müəyyən etməkdir.</p> <p>İqtisadi, idarəetmə və digər qərarların qəbulu mərhələsində ekoloji ekspertiza ekoloji tələblərin uçotunun və həyata keçirilməsinin hüquqi vasitəsidir.</p>	
38	<p>Ekoloji təhlükəsizlik və risklər</p> <p>Fənnin tədrisində məqsəd ekoloji təhlükəsizlik haqqında ümumi məlumat verilməsi, təbii fəlakətlər, onların yaranması, nəticələri, proqnozlaşdırılması, biosferin çirklənmədən mühafizəsi, biosferdə insan fəaliyyətinin rolu, meteoroloji şəraitin insan orqanizminə təsiri, müharibə zamanı fəvqəladə vəziyyət, qlobal ekoloji təhlükə mənbələri, respublikamızda ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsi və s. məsələlərin öyrənilməsidir. Hər bir dövlət, o cümlədən Azərbaycan ətraf mühitin mühafizəsinə xüsusi diqqət yetirir. Ekoloji təhlükəsizliklə bağlı qanunvericilikdə müəyyən edilmiş vəzifələri həyata keçirməyin vacib olduğu barədə tələbləri məlumatlandırmaq bu fənnin əsas məqsədlərindən biridir.</p> <p>Ekoloji menecment</p> <p>Müxtəlif təbii ehtiyatların, ekoloji problemlərin həllinin idarə edilməsi üsullarının məcmusunu “ekoloji menecment” öyrənir. İstifadə və istehsal prosesi sahəsinin ekoloji təhlükəsizlik səviyyəsinin yüksəldilməsinə, resurs qənaətinə və ekoloji riskin azaldılmasına əsaslanmış ekoloji menecment metodları, şirkətlər üçün iqtisadi mənfəət sahəsində şansların, yeni ekoloji bazaların yiyələnməsinə, bunun əsasında rəqabət qabiliyyətinin yüksəlməsinə imkan verir. Ekoloji menecment təbiətin özündə bioloji müxtəlifliyi və təbii ehtiyatlar bolluğunu saxlamaqla idarəetmədir. Ekoloji məqsədlərin, onların strategiya, proqram və quruluşuna uyğun detalların işlənilib hazırlanması, həmçinin praktikada müəyyən nəticənin əldə edilməsinə nəzarət ekoloji menecmentin metodlarına daxildir. Bu metodlar bütün idarəetmə səviyyələrinə, müxtəlif təşkilatlara kiçik və böyük müəssisələrə, onların şöbələrinə, regionlara, transmilliləşmiş korporasiyalara və s. aiddir. Eyni zamanda əsas ekoloji təsir, ekoloji məsuliyyət müəssisələrin üzərinə düşür. Bu şəraitdən birinci növbədə indiki və gələcək nəsillərin ekoloji rifahı asılıdır. Buna görə də dərslərdə mərkəzi yerlərdən birini korporativ ekoloji menecment tutur.</p>	5
39	<p>Azərbaycanın ekoloji problemləri.</p> <p>Fənnin məzmununda Azərbaycan təbiətinin, təsərrüfatının, əhalisinin ərazi struktur xüsusiyyətlərindən, onlar arasındakı əlaqələrdən və ziddiyyətlərindən bəhs olunmaqla yanaşı, eyni zamanda ölkəmizin planetar, regional və s. ekosistemləri ilə əlaqəsindən də ətraflı açıqlama verilir . Azərbaycanın ekoloji problemləri fənnin tədrisində əsas məqsəd ölkədə təbii, iqtisadisosial proseslərlə bağlı yaranan problemləri araşdırmaq, təhlil etmək və onların aradan qaldırılması yollarını müəyyənləşdirməkdir. Hazırda antropogen fəaliyyətlə əlaqədar olaraq ölkəmizdə təbii ekosistemlər, o cümlədən torpaq, su, bioloji sərvətlər, atmosfer havası ciddi təsirlərə məruz qalmış çoxsaylı, müxtəlif xarakterli problemlər yaratmışdır.</p>	5

	<p>Ekologiya və sağlamlıq Fənnin məqsədi: sistemli ekoloji-coğrafi formalaşdırmaq, insan və ətraf mühitin qarşılıqlı əlaqə problemlərinin təhlilinə kompleks yanaşma təmin etməkdir. Fənn tələbələri əsas amillərlə tanış edir və insan sağlamlığı üçün ekoloji risk prosesləri, ictimai sağlamlığın formalaşmasında təbii və antropogen amillər və rolunu öyrənir. Tədris prosesində tələbələr ərazinin antropoekoloji təhlili, tibbi və ekoloji xəritəçəkmə və tibbi və ekoloji pasportların hazırlanması vərdişlərinə yiyələnirlər. Kursun mənimsənilməsinin nəticəsi əsasın xüsusiyyətlərini başa düşməkdir. İnsan sağlamlığı üçün ekoloji risk faktorları və prosesləri, təbii və antropogen amillərin töhfəsinin qiymətləndirilməsi əhalinin sağlamlığı, ərazinin tibbi-ekoloji monitorinqi və tibbi-ekoloji sertifikatlaşdırma aparmağa imkan verir.</p>	
	<p>Biocoğrafiya Bu fənnin əsas məqsədi biocoğrafiya, ekologiya və biologiya arasındakı əlaqələri elmi əsaslarla izah etməkdən ibarətdir. Elmdə biokimya-biologiyanı kimya, biofizika- biologiyanı fizika ilə əlaqələndirən sədd fənləri mövcuddur. Biocoğrafiya əsasən orqanizmlərin qruplarını və coğrafi yayılmasını öyrəndiyindən iki əsas elm sahəsinin – coğrafiya (coğrafi yayılma) və biologiya (orqanizmlərin yayılması) birliyindən formalaşır.</p>	
<p>40</p>	<p>İstehsal texnologiyası və ekoloji əsasları İstehsal texnologiyalarının dərinlən öyrənilməsi müəssisələrin idarə edilməsində və planlaşdırılması prosesində həm marketoloqlara, həm də menecerlərə qərar qəbul olunması zamanı vacib amillərdən biri sayıla bilər. "İstehsal texnologiyası əsasları" fənnini öyrənərkən əsas – diqqət qabaqcıl sənaye sahələrinin; maşınqayırma, neft – kimya sahələri texnologiyasının, kənd təsərrüfatı, yüngül sənaye və digər sahələrdə texnologiyaların öyrənilməsi və onların iş prinsiplərinin mənimsənilməsi daha məqsədə uyğundur</p> <p>Klimatologiya və meteorologiya Meteorologiya və klimatologiya fənninin mövzuları Meteorologiya atmosfer, onun tərkibi, və quruluşu, onda baş verən fiziki və kimyəvi prosesləri öyrənməklə məşğul olur. Klimatologiya isə meteorologiyanın bir bölməsi olub, iqlimlərin formalaşma qanunauyğunluqlarını, onların Yer kürəsində paylanması, keçmişdə və gələcəkdə dəyişməsinə öyrənir. Fənnin məqsədləri Meteorologiya elminin məqsədi- hal hazırkı fiziki zamanda atmosferin vəziyyətini öyrənmək və onun gələcək vəziyyətinin proqnozunu vermək, Klimatologiya isə onun bir hissəsi olaraq iqlimlərin formalaşma qanunauyğunluqlarını, onların Yer kürəsində paylanmasını, keçmişdə və gələcəkdə dəyişməsinə öyrənir.</p>	<p>6</p>
	<p>Təbiətdən istifadənin iqtisadiyyatı Təbiətdən istifadənin və ətraf mühitin mühafizəsinin idarə edilməsi ekoloji qanunvericiliyin tələblərinin yerinə yetirilməsinə yönəlmiş səlahiyyətli orqanlar tərəfindən həyata keçirilən tədbirlərin məcmusudur. Bu sahədə idarəetmə ekoloji qanunvericiliyin icrasını təmin etmək üçün nəzərdə tutulub.</p>	

41	<p>Ətraf mühitin ekoloji vəziyyətinin qiymətləndirilməsi metodları</p> <p>Ətraf mühitin vəziyyətinin qiymətləndirilməsi metodları fənninin öyrənilməsinin məqsədi, mühit tələbələrin sahə və dirijorluq bacarıqlarının formalaşdırılmasıdır. Ətraf mühitin və onun komponentlərinin öyrənilməsinin laboratoriya üsullarını; ətraf mühit obyektlərinin ekoloji vəziyyətinin qiymətləndirilməsi; ətraf mühitin çirklənməsi üzərində nəzarət; ekosistemlərdə dəyişikliklərin proqnozlaşdırılması; ətraf mühitin vəziyyətinin müşahidəsi və nəzarəti üsulları; ətraf mühitin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi; modelləşdirmə üsulları və ekoloji proqnozlar aiddir.</p>	5
	<p>Yer quruluşu və kadastr</p> <p>Fənnin tədrisində məqsəd: torpaq haqqında müasir təlim açıqlanır, torpaq ehtiyatlarından səmərəli istifadənin və onların mühafizəsinin elmi - metodiki əsasları verilir, Azərbaycanda torpaq münasibətlərinin formalaşması tarixinə ekskurs edilir, bu münasibətlərin inkişaf perspektivləri müəyyənləşdirilir. Burada yerquruluşu elminin nəzəri aspektləri tədqiq olunur, müasir yerquruluşunun növü, formaları şərh edilir, Azərbaycanda yerquruluşu sistemi, onun məqsəd və vəzifələri açıqlanır, yerquruluşu sisteminin xarici modelləri öyrənilir.</p>	